

Спеціалізованій вченій раді
К 35.052.25 у Національному
університеті «Львівська
політехніка»

ВІДГУК

офіційного опонента

БОНДАРЧУК ЮЛІЇ СЕРГІЇВНИ

на дисертацію **КОВАЛЬ-ЦЕПОВОЇ АННИ ВОЛОДИМИРІВНИ**
«ПРИНЦИПИ ДИЗАЙНУ ІНТЕР'ЄРІВ ЗАКЛАДІВ СОЦІАЛЬНОГО
ЗАХИСТУ ДІТЕЙ»,

представлену на здобуття наукового ступеня

кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.07 – дизайн

Актуальність теми дисертації

Період динамічних змін у догляді та вихованні дітей-сиріт та дітей, які залишилися без батьківської опіки, актуалізує необхідність організації простору закладів соціального захисту дітей. Зосередження проектної уваги на дизайні будинків сімейного типу, дитячих селищах та дитячих містечках, будинках дитини, відмова від стереотипів та пошук індивідуальності в інтер'єрі, розширення функцій оточуючого простору дитини зумовлюють необхідність створення та реалізації нових концептуальних проектів дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей. Проблема гармонізації художньо-естетичного образу інтер'єру закладів соціального захисту передбачає необхідність розроблення оптимальних принципів, методів та прийомів для ефективних умов проживання та виховання таких дітей, що є частиною процесу підвищення соціальної культури та створення позитивного іміджу України.

Інтеграція новітніх технологій та традиційних прийомів продукують постійні зміни та розвиток дизайну інтер'єру даних закладів. Підвищення соціальної адаптації дітей без батьківської опіки і досягнення високого рівня їх фізичного й інтелектуального розвитку можливе лише в результаті перегляду підходів до дизайну сучасних закладів соціального захисту дітей і пошуку більш ефективних проектних рішень. Також дієвим фактором профілактики правопорушень серед бездоглядних дітей в Україні є підвищення рівня духовності та культури у закладах соціального захисту дітей шляхом проектування естетичних якостей оточуючого середовища.

У контексті обраної проблематики дисертаційного дослідження Коваль-Цєпова Анна Володимирівна висвітлює проектний міжнародний досвід організації закладів соціального захисту дітей, окреслюючи потребу його аналізу та систематизації з метою використання у вітчизняній практиці.

Отже, у дисертаційній роботі «Принципи дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей» дослідниця, ставлячи за мету формування понятійно-категоріального апарату дослідження, здійснення аналізу вітчизняного та закордонного досвіду проектування таких закладів,

визначення провідних концепцій, універсальних та спеціальних принципів дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей, порушує актуальні питання теорії і практики дизайну, вирішення яких сприятиме подальшому розвитку галузі.

Також на актуальність дослідження вказує те, що його було проведено відповідно до кафедральних науково-дослідних робіт «Засади формування гармонійного предметно-просторового середовища міських утворень» (реєстраційний № 83/10.03.03) та «Теоретико-методологічна концепція формоутворення громадських просторів сучасного міста на основі збереження історико-культурної спадщини» (реєстраційний № 128/10.01.05); спрямовано на реалізацію розпорядження Кабінету Міністрів України № 526 від 9 серпня 2017 р. «Про Національну стратегію реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017-2026 роки та плану заходів з реалізації її I етапу».

Наукова новизна отриманих результатів

Безперечна новизна дисертаційної роботи полягає у тому, що досліджуючи заклади соціального захисту дітей, авторка комплексно розглядає проблему дизайну їх інтер'єрів та екстер'єрів, визначає принципи формування національної ідентичності прийомами дизайну інтер'єрів таких закладів.

Дисертантка у своїй роботі визначає сучасні актуальні тенденції дизайну інтер'єрів на прикладі вітчизняного та закордонного досвіду на базі існуючих закладів, розкриває перелік чинників, що впливають на формування предметного середовища для розвитку дітей закладів соціального захисту, формулює принципи, методи, прийоми та практичні заходи щодо дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей у відповідності до провідних психолого-педагогічних концепцій. У дисертації запропоновано методіку проектування інтер'єрів таких закладів засобами дизайну задля підвищення рівня культури та соціальної адаптивності дітей. Також в дисертації отримали подальший розвиток дослідження принципів особистісного розвитку вихованців закладів соціального захисту дітей, що реалізуються прийомами дизайну інтер'єрів.

Оцінка змісту та оформлення дисертації та автореферату, завершеності дисертації в цілому

Дисертаційну роботу викладено на 350 сторінках, вона складається із анотацій, вступу, 4 розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг основного тексту дисертації складає 177 сторінок друкованого тексту. Роботу проілюстровано 12 таблицями, рисунками (на 92 сторінках). Список використаних джерел містить 225 найменувань на 21 сторінці.

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, проаналізовано ступінь її наукового опрацювання, сформульовано мету, завдання, об'єкт,

предмет, методи дисертаційного дослідження, розкрито наукову новизну та значення одержаних результатів, наведено дані щодо публікації та апробації матеріалів дослідження, окреслено загальну структуру роботи.

У першому розділі **«Історіографія проблеми та методологічна база дослідження закладів соціального захисту дітей»** Анна Володимирівна аналізує літературну та джерельну базу за темою роботи, характеризуючи дотичні до теми дисертації положення, наводить трактування основоположних термінів та впроваджує у професійний обіг власну дефініцію «дизайн інтер'єрів закладів соціального захисту дітей». Зважаючи на специфіку дослідження, авторка обґрунтовує методологію дослідження, а саме застосування методів систематизації, типологізації, системи загальнонаукових та спеціальних мистецтвознавчих методів наукового пізнання.

У другому розділі **«Сучасні тенденції в дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту дітей»** заслуговує на увагу виділення тенденцій дизайну інтер'єрів закордонних закладів соціального захисту дітей провідних країн (Німеччина, Австрія, Франція, США та Англія). Ґрунтуючись на аналізі дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей в Україні, авторка наголошує на тенденції пристосування існуючих вітчизняних будівель до нових функцій. У даному розділі авторка виділила принципи організації предметного наповнення в таких закладах (трансформативності, компактності, принцип використання всіх рівнів простору, принцип «незавершеності у декорванні»). Також окреслено напрямок пошуку концептуальних рішень дизайну інтер'єрів таких закладів.

У третьому розділі **«Тематичні концепції у дизайні інтер'єрів закладів соціального захисту дітей, що направлені на загальний розвиток, підвищення рівня культури та соціальної адаптивності вихованців»** Коваль-Цєпова Анна підкреслила роль теми єдності природи і людини як провідної концепції в дизайні інтер'єрів та екстер'єрів згаданих закладів. Заслуговує уваги представлення концепцій раннього розвитку та творчого стимулювання дітей у предметному середовищі на основі методик М. Монтесорі, Ф. Фребеля, М. Ібуки, Г. Домана, М. Зайцева, С. Лупан, Вальдорфської системи, методики Нікітіних та сучасних фахівців. Дисертантка, виділяючи концепцію художньо-композиційного та декоративного оздоблення, розкрила гармонізуючо-декоративну та реабілітаційну функції мистецьких творів.

У завершальній частині даного розділу авторка акцентує увагу на універсальних принципах, що включають художньо-декоративні чинники (принцип збалансованого розміщення, принцип масштабу та пропорції, принцип повторення, принцип контрасту, принцип єдності, принцип гармонії, принцип домінанти). Визначено доцільним одночасне використання декількох принципів дизайну інтер'єру для забезпечення максимальної ефективності.

У четвертому розділі «Принципи дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей, що сприяють особистісному розвитку вихованців» дисертантка формує та розкриває спеціальні принципи, що є актуальними для дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей в Україні: принципи автентичності українського дизайну інтер'єрів; ігровий принцип; принцип профорієнтації.

Виділяючи унікальність українського народного житла та національну культурну спадщину, авторка дисертації також наголошує на принципах асоціативного ряду з архетипами української культури, використання натуральних та природних матеріалів у огорожувальних поверхнях інтер'єру та предметному наповненні, ручної роботи із використанням ремісничих технік, інтеграції орнаментальних етнічних мотивів, аскетизму, тактильного сприйняття в дизайні, спадкоємництва у предметному наповненні.

Посилаючись на апробацію авторських принципів у реальному проектуванні закладів соціального захисту дітей та дошкільного навчального закладу у м. Києві та Київській області, Коваль-Цєпова Анна відзначила використання концепції єдності природи та людини, казковий, алегоричний та метафоричний метод ігрового принципу дизайну та принцип профорієнтації на прикладі природничо-сільськогосподарської тематики у дизайні інтер'єру реалізованих проектів.

Привертає увагу те, що текст дисертації вдало доповнюється додатками з рисунками та таблицями, які у структурно-логічній послідовності формують візуальний ряд для підкріплення головних положень роботи. Інформаційна довідка в додатках вдало доповнює ілюстрації. У загальних висновках авторка відображає основні наукові результати проведеного дослідження та вирішення усіх попередньо визначених завдань.

Дисертація Коваль-Цєпової А. В. є цілісним, науково обґрунтованим дослідженням про принципи дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей. Ця аналітична частина дослідження та систематизована в ній сучасна вітчизняна та закордонна проектна практика може бути використана у професійній підготовці дизайнерів в системі вищої освіти, а також у написанні навчально-методичної літератури і розробці спеціалізованих навчальних курсів. Практичне значення одержаних результатів підкріплене реалізацією чотирьох проектів. Виділені авторкою принципи дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей дозволяють оптимізувати проектний процес і підвищити якість художньо-образних рішень при формуванні відповідних проектних пропозицій в Україні. Вивчення теоретичного та практичного досвіду проектування закладів такого типу, представлене в дисертації, надає можливість використання отриманих результатів для покращення існуючої ситуації у сфері дизайну вітчизняних закладів соціального захисту дітей.

Повнота викладення матеріалів дослідження в опублікованих роботах і авторефераті, а також їх апробація

Результати дисертаційної роботи в повній мірі викладені в наукових фахових виданнях.

За матеріалами дисертації опубліковано 14 наукових робіт, із них 6 наукових статей у фахових виданнях, 1 стаття включена до наукометричної бази даних SCOPUS, 4 публікації засвідчують апробацію дисертації, 3 статті додатково висвітлюють матеріали дослідження.

Основні положення дисертаційної роботи висвітлювались на науково-практичних конференціях продовж 2009-2020 рр. Автореферат стисло відображає основні положення та зміст дисертації, демонструючи теоретичну і практичну цінність роботи. Опубліковані роботи і автореферат повністю відповідають основним результатам дисертаційних досліджень.

Зауваження і рекомендації

Висновки авторки базуються на достовірному фактичному матеріалі. Структура та зміст автореферату повністю відповідають розділам дисертації. Дисертаційна робота Коваль-Цепової А. В. містить цікавий матеріал, що відрізняється оригінальними сучасними підходами до вирішення поставлених завдань у дизайні закладів соціального захисту дітей. Проте, незважаючи на це, вважаю за необхідне висловити ряд зауважень та пропозицій:

1. У межах дослідження окреслено залучення досвіду проектування країн Європи, Африки, Америки, Англії та Японії (ст. 22), хоча в тексті дисертації авторка аналізує закордонний досвід СОС-селищ Індії (ст. 67), Шрі-Ланки (ст. 35, ст. 126), Йорданії (ст. 64), апелює до проектних рішень Росії, Білорусі, Казахстану (ст. 93, ст. 97, ст. 297).

2. Дисертантка оперує термінологією, виділяє у другому, третьому та четвертому розділах роботи велику кількість принципів, прийомів, методів, дизайну інтер'єру закладів соціального захисту дітей, проте між цими поняттями в окремих випадках не прослідковується логічного зв'язку.

3. У дисертації детально описано облаштування територій, розглянуто їх інфраструктуру (ст. 90), дизайн фасадів (ст. 80), соціальні аспекти організації СОС-селищ як мультифункціональних структур в межах міст, розглянуто стилістику архітектурних елементів, ландшафт територій (ст. 70), благоустрій прибудинкових територій (ст. 72), ситуаційні плани (ст. 77), архітектурну реконструкцію (ст. 85), використано поняття «архітектурного трансплантизму» (ст. 88). Однак, не достатньо проаналізовано закордонний досвід дизайну та організації саме інтер'єрів закладів соціального захисту дітей. Натомість дисертантка аналізує напрями будівництва та дає авторське доповнення прийомів будівництва (ст. 89); виділяє прийоми замиського будівництва, характерні для Київської області (ст. 89-90), не висвітлюючи їх зв'язок з дизайном інтер'єрів таких закладів.

4. Авторка робить значний наголос на дизайні інтер'єру як «фактору впливу на психологію дітей» (ст. 88), відзначає важливість врахування різних психотипів дітей під час проектування (ст. 125), наголошує на психоемоційному розвитку (ст. 185), на особливостях психоемоційних переживань дітей підліткового віку (ст. 101), виділяє «принципи психологічного спрямування» (ст. 148). Проте, відсутній аналіз психологічних характеристик дітей-сиріт різного віку, не відображено їх впливу на дизайн інтер'єру.

5. У тексті дисертації авторка значну увагу приділяє відповідності ергономічних показників для персоналу та дітей; наголошує на врахуванні антропометричних характеристик дітей (ст. 95, ст. 123). Доцільно було б підтвердити такі дослідження таблицями з аналізом антропометричних особливостей дітей трьох вікових груп, виділених авторкою в табл. 1.3. Виокремлено принципи «ергономічної відповідності» та «антропометричної відповідності» (ст. 123), хоча, як відомо, антропометричні вимоги входять в комплекс ергономічних вимог.

6. Не достатньо розкрито використання ремісничих традицій України в дизайні інтер'єрів, хоча авторка наголошує на важливості даної практики. Також не розкрито проблему «збереження культурно-національних мотивів» (ст. 107) у дизайні інтер'єрів закладів такого типу. Авторка наголошує на «інтеграції ремісничих умінь регіональних особливостей України» (ст. 191), виділяє «принцип асоціативного ряду з архетипами української культури (подано на основі регіональних особливостей українського житла)» (ст. 160, ст. 189), «принцип інтеграції орнаментальних етнічних мотивів (...з урахуванням регіональних особливостей)» (ст. 153, ст. 189), проте не виділяє регіонів України (крім Київської області) та не аналізує регіональних відмінностей інтер'єрів закладів соціального захисту дітей.

7. У тексті дисертації трапляються загальні рекомендації («*колористичне рішення повинне враховувати функціональні особливості приміщень*» (ст. 113)); дублювання визначення терміну «*дизайн інтер'єрів закладів соціального захисту дітей*» (ст. 58) зі словника, який додається в додатку Б; трапляється тавтологія (наприклад, «*внутрішній інтер'єр*» (ст. 97)). Зустрічаються вирази, не характерні для наукової мови: «*зміни будуть відбуватися у серцях дітей*» (ст. 86), «*надано сімейний затишок та любов*» (ст. 90). Зустрічається загальновідома інформація, що не аргументує зміст та результати за темою дисертації (ст. 56).

Проте, викладені зауваження і пропозиції мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Висновок про відповідність дисертації вимогам МОН України

На основі вищевикладеного можливо зробити висновок, що дисертаційна робота Коваль-Цепової Анни Володимирівни «Принципи дизайну інтер'єрів закладів соціального захисту дітей» є завершеною

науковою працею і за обсягом виконаних досліджень, актуальністю, ступенем обґрунтованості наукових положень, новизною одержаних результатів, їх теоретичним та практичним значенням відповідає вимогам Міністерства освіти та науки України, а її авторка Коваль-Цєпова А. В. заслуговує присвоєння наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.07 – дизайн.

Офіційний опонент:

Кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри дизайну та графіки
Луцького національного
технічного університету

Ю. С. Бондарчук

Відгук Бондарчук Ю.С.
ЗАСВІДЧУЮ:
В. о. ученого секретаря Вченої Ради
Луцького національного
технічного університету

А. М. Земко

ВІРНО:
Начальник відділу кадрів
"08." 04. 2019 р.

